

સુરભાત વિધાપીઠ સંજીવન
અ-૩ ૮
સુરભાત બેંચીસાઈટ
૧૧૪૩૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૪૩૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૫૨ ના મો. ૫૬૭૦૧૧ રૂથ

વિષય ૫૧૪૪૪ : ૭૬૪૪ : ૧૦

મેસર્સ. સી. ડી. સાહુ એન્ડ કો. લ્ટ્ડ. ફાઈલ નંબર ૨૦૦૮

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧.	લીપેગુપે=છાણ મટા-	આંગણાગાં=આરણા
દિવાળી=વરસનો છેલ્લો	ડાથી સાફ કરે.	આગળ
દિવસ; આમાં વદ	ધાળે છે=ચોપડે છે;	લુગડાં=કપડાં
અમાસ	છાંટે છે	ધરેણાં=દાગીના; જાણમે
અક્ષર=હરફ; દરતક	સંવેરી=ધારી	દારખાનું=આતસખાણ
નિશાળ=ભણવાનું કોઠાનું	ધુધરા=ધુધરાના આકાર-	ફાંટ છે=સળગાવે છે
રગ્ગ=છુટ્ટી	નો ચઢનો બનાવેલો	સો=અધા
છોડી=છોડકરી	ગળ્યો પદાર્થ	ગીત=રાગથી ગાવું તે
પાછી વળી=ફરી	સાથીઆ=ચુનાની ફાફ	વરધર=ધેરેધેર
બેગી=સાથે; એકઠી	તગેરનાં કાઢેલાં ચિત્રો	ફટાકડા=ફટાકા
		હરખાય=ખુશી થાય

સમજુતી—દિવાળીના દહાડામાં ઘેરેઘેર દીવા સળગે છે અને ફટાકા ફટાકડ ફૂટે છે. તેથી છોડકાઓ ધણુ ખુશ થાય છે.

પાઠ ૨.	રવિ=સુરજ; સૂર્ય	જુમેરાત=ગુરુવારની રાત
વાર=દિવસ	દેવળ=દેવેર	પાછો=ફરી; બીજવાર
વિષે=આખત	ફેડે=પાછી	અકવાડીઉં=સાત દિવસ
કચેરી=કોરટ	મુસલમાન=મુસલમાની	
અંધ રહે છે=રગ્ગ પડે છે	ધર્મ માનનાર	

સમજુતી—પહેલો રવિવાર, બીજો સોમવાર, ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો ગુરુવાર, પછી છઠ્ઠો શુક્રવાર આવે છે.

૨] પહેલીનો “ડિક્શન શિક્ષક” અઢી આના.

(૧) સત્તરો વાર શનિ છે. તે છેલ્લો વાર ગણાય છે; એવી રીતે સાત હજારાનું એક અઠવાડિયું થાય છે. (૨)

પાઠ ૩.

ફરતી=ચારે બાજુએ;
આસપાસ
વાહ=કાંટાનો કે તારનો
બનાવેલો આંતરો
દરવાજો=મોઢું આરાજું
માઢે=અંદર
ફૂલગાહ=ફૂલ થાય તેવા
છોડ
વેલ=વેલો; ભોંયપર
પથરાતો છોડ
ચોકકું=ચારે બાજુથી
જડી લીધેલું લાકડાનું
ધર
વાવટા=નિશાન; ધગ
ભોમરી=ધંટ વખાડવાની
લાકડાની હથોડી
મહેતાણ=મારતર; ચુકણ
બેકકું=એકવાની જમ
હજારની શીશી=હજાર

બાણવાનું સાધન
મામ=જ્યાં થોડા ફળીઆં
અને ધર હોય તે
નકશો=ગામ કે દેશનો
ચિત્રલો નમુનો
ચિત્રો=છબીઓ
ટાંગેલાં=લટાવેલાં
ઘોડી=પાગીડું ચૂકવાની
બેકક
કસરત=મહેનત કરી
શરીરને મજબુત
બનાવવું તે
માટી=મટોડી
મગની=સારી
અઢી=આ ઠેકાણે
રોજ=હંમેશાં

પાઠ ૪.

નિશાળીઆને બોધ
ધરિર=પરમેશ્વર
નિત્ય=રોજ; હંમેશાં

પરોડીએ=સુરજ ઉગતાં
પહેલાં
તમામ=મધ્યા; સધળા
દો=આપો
માન=આખર
ગુર=મહેતાણ; મારતર
સમા=જેવા; બરાબર
માન=સમજણ અકકલ
તમનું=છોડી દેવું; કાઢી
નાખવું
અંગ=શરીર
હળીમળી=સપીને
સંગ=સોબત; દોરતી
ચોડી=લગાડી
ચિત=મન
શિક્ષા=શિખામણ; બોધ
રુડી=સારી
રીત=ચાલ
પેર=રીત; પેઠે
નીસરી=નીકળી
પાંસર=સીધું; રખડ્યાં
વગર

સમજીતી—હંમેશાં સુરજ ઊગતાં પહેલાં ઊઠવું અને પરમેશ્વરનું નામ દેવું; પછી દાતજીપાણી કરી જઈ નહાઈને બધા પાક તૈયાર કરવા. (૧) આખાપ કહે તેમ કરે, અને વડીલની સાથે વિવેકથી વ્યાજ્ઞે; મહેતાજીને બાપ જેવા ગણે, તેથી સારી સમજણ મળશે. (૨) કદી જીકું બોલવું નહિ, અને શરીરમાંથી સુસ્તાઈ કાઢી નાખવી (મતલબ કે કામ હોંસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ) બધા સાથે સંપીને ચાલવું, અને સારી સોખત રાખવી (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને બહુવું; મહેતાજીની શિખામણ મેનવી અને સારી ચાલ ચાલવી (૧) બહુતી વખતે મન રમતમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેઠે સમજો. નિશાળેથી છુટ્યા પછી સીધા ઘેર જવું મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ (૨)

પાઠ ૫.	ડીલે તથા માથે ગો-	અડાય=ખડકાય
ઘાતલી=પોતડી; ઘાતડી	ઢવાનું ત્રણ ગજનું	ફોલ્લો=ગુમફું, ચાંદું
અંગરખી=ડગલી	લુગડું	ખસ=ઝીણી કોલી;
જોડીઓ=નાના છુટ;		ખુજળી
ખાસડીઓ	પાઠ ૬.	ધાવડાવવાં=સાફ કરાવવા
દરજી=લુગડાં શીવનાર	ચોકખાઈ=સફાઈ;	ડાઘા=ટપકાં
સુરવાલ=સાંકડા પાયચા-	સુધડતાઈ	વાડો=ઘરની પાછળની
નો લેંઘા	ચોકખા=સાફ	ખુલ્લી જગા
ફળીકો=મહોલ્લો	મેલા=ગંદા; મેલવાળા	ગંદવાડ=ગોજવાડ
ફોટ=ડગલો	બરાબર=સારી રીતે	નાથ=ધણી
ધાધરી=નાનો ચણીઅં	ડીલ=શરીર	માંદાં=આખરી
ઓઢણી=છોકરીઓને	ગંદી=ખરાબ; ગોથ	કવિતા=ગાયન

મુખકું=મોં

લીલ=મન

જગનાથ=જગતના

ધણી; પરમેશ્વર

સમજીતી મારો ઓટકો સાફ છે, અને મારા ઘરને ચોક
પણ સાફ છે; મારાં લુગડાં સાફ જોઈતી બધા લોક મન ચોકખો
કહે છે. (૧) મારું મોં સાફ છે, અને મારા હાથ પણ ચોકખા છે;
મારા ચોકખા (પાપ જગતના) મનમાં પરમેશ્વર ખરૂં જો છે. (૨)

પાઠ ૭.

વરસળાં=સાલગીરી;

જન્મ દિવસ

ભાગ્યાં=પસંદ પડ્યાં;

સ્વાદ ભાગ્યાં

ઋતુ=જલદી

ભાણો=બેનનો છોકરો;

ભાણેજ

કદી=જાશમાં ચણાનો

સોટ આદુ મરચાં લગદર

નાખી ઉકાળેલી તે

હાથ પણ અડાડ્યો નહિ=

જરા પણ ખાધું નહિ

ખીડાં=પાનમાં ચુનો કાચો

સોપારી વગેરે મૂકી

બનાવેલી પટ્ટી

પાઠ ૮.

કાકા=આપનો ભાઈ

કાકી=કાકાની વહુ

ભત્રીજે=ભાઈનો છોકરો

મામો=માનો ભાઈ;

આપનો સાળો

મામી=મામાની વહુ

ભાણેજ=બેનનો છોકરો;

ભાણો

ફેઇ=આપની બેન

પુત્રો=ફેઇનો વર

માસી=માની બેન

માસો=માસીનો વર

પીતરાઈ=કાકાનાં છોકરાં

મોજાઈ=મામાનાં છોકરાં

મસિઆઈ=માસીનાં

છોકરાં

ફેઇઆત=ફેઇનાં છોકરાં

બનેવી=બેનનો વર

સાળો=વહુનો ભાઈ

સાળી=વહુની બેન

ઔરમાન=માપ એક ને

મા જીદી જીદી હોય

તે; સાવકાં

સાવકી=ઔરમાઈ

મા એક અને બાપ

જીદા જીદા હોય તે

ફૂંધભાઈ કહેવાય.

જમાઈ=છોકરીનો વર

વહુનાં માથા ર=છોકરાનાં

સાસુ સસરા

વરનાં મામાપ=છોકરીનાં

સાસુ સસરા

છોકરો કે છોકરીના

સસરા એક બીજાને

વેવાઈ કહે છે.	બાથ લીડે=બે હાથ	તે વાર=તે વખતે
છાકરો કે છાકરીની	પહોળા કરી છાતી	ઉંઘાડવા=કાંધ લાવવા
સાસુ એક બીજાને	સાથ દબાવે	હાલો=કાંધ આણવાનું
વેવાણુ કહે છે.	પંપાળીને=હાથ ફેરવીને	ગીત
પાડ દ	મુખ=મોઢું	પેટ ભરીને=ધરાઈને
મા સંબંધી કવિતા	દુખડાં=દુઃખો	માડી=મા
સર્વ=મધાં	મીઠા સારા	નવ=નહિ
જાંઘ=દેખી	કલોલ=મગ્ન; આનંદના	સાથી=અધાં કરતાં
હરખાડિ=ખુશ થાઉ	શબ્દો	હેત=વધત; પ્યાર
આંખે=દબાવે	ખાનું=ખાવાનું	અપાર=ધાણુંજ
સાથ સાથે	મારી જાત=મારું શરીર	આભાર=પાડ; ઉપકાર
ખોડી=મચ્છી, ચુંબન	લગાર=જરા	

સમજાવી—માને જોઈને બહુ ખુશ થાઉં છું. અને હોડતો હોડતો તેની સાથે જાઉં છું; મા મને લઈને છાતી સાથે દબાવે છે. બચ્ચી કરીને બે હાથ પહોળા કરીને દબાવે છે (૧) બોળામાં લઈને મને ધરાવે છે. અને શરીર પર હાથ ફેરવીને ખુશ થાય છે. મારું મોઢું જોઈને (મને જોઈને) હરખાય છે, અને પાતાતાં બધાં દુઃખો ભૂટી જાય છે (૨) પંખી આનંદથી બોલતાં હોય તેના જેવા મારા બોલ મીઠા હોય છે; મા મને સાડું સાડું ખાવાનું આપે છે, અને માના શરીરની સંભાળ રાખે છે (૩) મને જરા રડતો જાણીને તે વખતે ગભરાતી હોડી આવે છે; જો હું હસું અને રમું તો તું બહુ ખુશ થાય, છે અને ઉંઘાડવાને માટે તું હાલસાં ગાય છે. (૪) જો હું મારો પડું તો તું એસડ પાય છે, અને તું (માડી) પછ પેટ ભરીને ખાતા નથી; બધા કરતાં તારું

હેત ઘણું જ છે, માટે હું તારો ઘણો પાડ માનું છું. (૫)

પાઠ ૧૦.

મોટાં=મોટી ઉંમરના;
વડીલ
પ્રમાણે=રીતે
પૂડે=પાછળ
ખાવાજી=ખાપાજી
ખખાણુ=સારું કહેવું તે
માન=આવકાર

પાઠ ૧૧.

જીનણી=મીઠા, ખાની
ખખમે=મે મે
ક્યાં=કયે ડેકાણે
આશોપાલવ=એક જ-
તનું ઝાડ (એનાં પાં-
દડાંના તોરણ અને છે)
વિના=વગર
શિંઆ=ડાંગરપલાળી શેકી
ખાંડીને બનાવેલા તે
ખાણી=જીવાર, મકાઈ,
વગેરેના દાણાને શેકી
બનાવે તે
વધારેલાં=વધાર દીધેલાં

ખારેકી=ખારેક જેવા
દળ=લોટને શેકી તેમાં
ઘી ખાંડ વગેરે નાખી
બનાવેલું તે
દાદી મા=આપની કે
માની મા
રાંદેરી=રાંદેર થતાં
શેતરજી=જાડું સુતરાઉ
ખિજાનું
પાથરણું=ખિજાનું
હાર=ઓળ
શાક=દુધી, વેગણ, પાપડી
વિગેરે
ચટણી=આદુ, મરચાં,
કાચમીર, મીઠું વિગેરે
છુંદીને બનાવેલી તે
ખૂખ=ધણાં
મગ્ગ=રમુજ; ગમત

પાઠ ૧૨.

પછાડી=પાછળ
સરત=હાર જીત
થોભો=ઉભા રહો

જીયો=કાચ્યો
સદ=વહાણુ ચલાવવા
માટે પવન ભરાવવા
સારું બાધેલું લુંગડું
ચાલ=રીત
સુંદર=સારી
હોડી=સઢવાળો મોટો
મજબો
રમત=ગમત; ખેલ
તાપ=તડકો; ગરમી
પણે=પેલે ડેકાણે
એકઠા=ભેગા
તરફ=જાણુ
તળાવ=જેની ચારે
બાજુએ જમીન અને
વચમાં પાણી હોય તે
સહેલ=મગ્ગ; મોજ; ગમત

પાઠ ૧૩.

ખંડ=ઐરીની કાંચળીના
કપડાનો કસખી રેતો
કાંચળી=ઐરાનું કપડું
ધનામ=સરપાવ

પરીક્ષા=તપાસણી.	પાળ=કોરણ; કોર; કાંઠો.	સંભાળી=સચવી
છાની=મુગી; ચૂપ	ફેંકાફેંકી=નાખાનાખી	તુકસાન=અગાઉ
હો=વાર	ધડાધડ=ધબોધબ	કઠી=કોઈ વખત
નગર કરી=જોઈ	માયાં જઈએ છીએ=	બેજતાં=રમતાં
કાઠી=શાણી; સમજણી	દુઃખી થઈએ છીએ	હાણુ=તુકસાન
પાઠ ૧૪.	ખરી=સાચી	ભારી=ધણું
દેડકાં=પાણીમાં રહેનાર	પ્રાણી=જીવ	
ચોપગાં પ્રાણી	ધન=દુઃખ; તુકસાન	

સમજીતી—રમત ગમત કરતાં, કોઈ વખત પછી કોઈને તુકસાન
કરતું નહિ; નહારી રીતે રમતાં ઘણું તુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૫.	સોળ=ઝપાટાની નીશાની;	બંધ કર=મીંચ
દયા=મહેરબાની; રહેમ	લાકડીના મારથી જે	બાકાના=ખીજત
ખીજ્યા=વટયા	લીસોટા પડે છે તે	વાંસા=પીંડ; અરડો
તળે=નીચે	યાદ=ફોમ	વારા ફરતી=એક પછી
છુંદાય=ચગદાય; કચડાય	ભૂલી=વીસરી	એક
ફાંફાં=ખોટી મહેનત	ગળ=શક્તિ	દીવાલેન=આંખ બંધ
કોર=ગાય, ભેંસ, બળદ	ઉપરાંત=વધારે	કરવી તે
વગેરે ધાસ ખાનારા પશુ	પાઠ ૧૬.	સમજ્યો=ગજ્યું
કામના=અપના	એનધેન=રમતનું નામ છે	સેળભેળ=એકઠા
સંભાળી=અરદાસ	છુટો=અંધન વગરનો	હોશિયાર=ચાલાક
વખતસર=અરબર વખતે	દાવ=વારો	પારખી=ચોળખી
સાફ=ચોક્ખી	પહેલાં=અગાઉ	સંતાવા=છુપાવા
નીરવાનું=નાખવાનું	જણુ=છોકરો	અડશો=અડકશો

ખચી કશી=વારો આત્રશે નહિ	જુહું=ખોટું હેત=માસા; ખાર	અમથી=ખોટી; છોડી
લાંબો વખત=ધમ્મીવાર	વખાણ્યો=પસંદ કર્યો	ધજે=દોડી આવજો
ઓળખ=પારખ	દેખે=જુઓ	આસપાસ=આજુબાજુ
શાખાશ=ધન્ય;	કાપે=કાપ મૂકે	શરમાઈ=લજવાઈ
ખસ=પણું	કાપ=ચીરો	ખોટું=ખરાબ; માહું
સાર=આ રમતથી	ગભરાયો=અકળાયો	સાચી=ખરી
લાગવાની છંદ્રિય, ધાર	સાચાખોલુ=ખરૂંખોલનાર	રોવા=રડવા
જુ શક્તિ વગેરે	પાઠ ૧૮.	છેતર્યા=કળ્યા
શક્તિ કેળવાય છે.	વાધ=ફાડી ખાનાર ચટા	વા'રે=મદદે
પાઠ ૧૭.	પટાવાળું પ્રાણી	વા'રે ધાયા=મદદે દોડી
સાચ-સાચું, સાચી વાત	મખૂરી=મળક	આવ્યા
મર્યો=પસંદ પડ્યો	પસ્તાય=દીલગીર થાય	સપડાય=ફસાય
દેસાઈ=જાગીરદાર	ખચ્યા=કુગર્ધાં	જુઠાણું=ખોટારું, જુહું
હિયાં=છોકરાં	રીમ=ખેતર	આખર=છેવટ
ગાળી=ખરાબ શબ્દ		જન=માણસ

જમજુતી—જે માણસ બીજા માણસની મળક કરે છે તે માણસ પહેલાં કે પછી ફસાય છે; ખોટારું જલદી જલ્લાઈ આવે છે, અને આખરે તે જુડો માણસ દીલગીર થાય છે

પાઠ ૧૯	ખચાવે=કિંગારે	અનન=અનાજ
જુકિત=કળા, કુકિત	આધું=દૂર	ભિખારી=જેની પાસે
પોકપોક મૂકી=ખોટું	એકેકને=દરેકને	ખાવા પીવાનું ન હોય
આદે ધાંટા પાડી	કણુલ કરી=માની	તે, બીજા માગનાર
અલ્યા=કાષ્ટને નામ દીધા	પાઠ ૨૦.	લજન=હાશરના મુજુ
વગર ખેંચાવવું તે	ગરીબ=પૈસા વગરનો	ગાવા તે

પુરં=પુરતા; બેઠએ તેટલા	બલું=સારું; કદમાલુ પાઠ ૨૧.	ઉપયોગી=ખપતી; જરૂરી
આંધળો=જેને બે આંખે દેખાય નહિ તે	પરમેશ્વરના ગુણનું ગાયન.	હવા=પવન દામ=પૈસો
બીખ=માગી ખાવું તે	ચંદ્ર=ચંદો	દીએ છે=આપે છે
પગે અપંગ=પગે ખોડ- વાળે; લુલો; લંગડો	વીસરું=ભુલું	પાળે=પોપણ કરે
અપંગ=લુલો; લંગડો; આંધળો; બહેરો; ખોડવાળો	પ્રભુ નામ=પરમેશ્વરનું નામ	દેવા=આપવા
દયા=મહેરબાની	અગણિત=ગણાય નહિ એટલા	સરળતા=પેદા કરી સૌ=બધે
ભગવાન=પરમેશ્વર	ઉગ્રસ=અજવાળું કામ=માટે	કામ=ડેકાણું પાન=પાંદડાં સેવક=દાસ

સમજુતી—ભગવાનનું ભજન ભૂલીશ નહિ હું કદી પક્ષ
ભગવાનનું ભજન ભૂલીશ નહિ. પરમેશ્વરે અજવાળા : માટે અંદરના
સુરજ અને ગણાય નહિ એટલા તારા બતાવ્યા છે. હું કદી પક્ષ
(૧) ધણી જરૂરી જે હવા તે તે આપી છે તેના કંઈ પૈસા બેસતાં
નથી, હું કદી પક્ષ [૨] તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે અને બધા
જીવોનું પોષણ કરે છે. હું કદી પક્ષ [૩] દૂધ, દહીં આપવાને માટે
તે બધે ડેકાણું માર્ય અને ભેંસને પેદા કરી છે. હું કદી પક્ષ
[૪] તે ખાડ, પાંદડાં ફૂટ, ફળ, આંખો, ગુલાબ, બદામ વગેરે
બતાવ્યાં છે. હું કદી પક્ષ [૫] તમે મહેરબાની કરી અને ધણી
વિદ્યા મુખ અને હિંમત આપો. હું કદી પક્ષ ભગવાનનું ભજન
ભૂલીશ નહિ. [૬]

પાઠ ૨૨.

| સરદાર=ઉપરી

| સ્વપ્ન=ઉંઘમાં

આવતા વિચાર
જમલમાં=વનમાં
હરણી=હરણની માદા
રૂપાળું=રોલિલું
છિપાડી=છંચકી
એકદમ=તરત
છલંગ=ફાળું કુદકો
દેવતાઇ=દેવના જેવો
પુરુષ=માણસ

પાઠ ૨૩.

ઉદરડી=ઉદરનું બચ્ચું
રસોડું=રસોઇ કરવાની
જા; રાંધણી
ભરાઇ=સંતાઇ
ભાત=ખાઈલા ચોખા
ખાવાનું=ખોરાક
ભારાં=ભલાં
છિપલાં=છિપરના
ખાકું=કાણું
પોખીં=એપડવાળી રોટલી
મન=મરજી; ખુશી
મથા=ખામી; ખોડ

ઉદરીઉં=ઉદર પકડવાનું
પાંજરું
ભોગજોજો=એકાએક
પાર=છેડો
વલે=હાલ; દશા
સાર-ખાળકાએ મોટાની
શિખામણ માનવી
પાઠ ૨૪.

કાંઠા=કિનારા
પોલ=પોલાણ
દર=કાણું; સાપ, ઉદર
મકોડા, કીડી વગેરેને
રહેવાનું ઘર
ઝેરી=ઝેરવાળો
પંખી=પાંખવાળો જના
વર; (ચકલી, પોપટ
કાગડા વગેરે પંખી
કે પક્ષી કહેવાય)
કુંકાડા=કૂં કૂં અવાજ
કરવો તે
ફેણુ=સાપની પહોળી
કરેલી ગરદન

છોલાય=ધસાય; સોરાય
વળગીને=આઝીને
ચટકા=ડંખ
ભોંય=જમીન
પછાડી=અફાળી
વાસ=પીમળ
પછાડા=તરફડીઆ
અંતે=આખરે; છેવટે
જોરાવર=જખરી
જીવ લીધો=મારી નાખ્યો
ઝાઝા=ધણા
નખળા=જોર વગરના
વેર=અદાવત
નાગ=ફેણુવાળો સાપ
પ્રાણુ=જીવ
સાર-કોઇને હલકું
ગણી તિરકાર કરવો
નહિ તેમજ પોતાની
શક્તિ વધારે છે
એમ ધારી અહંકાર
કરવો નહિ,

સમજાવતી - જોર વગરના પણ ધણા માણસ સાથે કોઈ પણ

દિવસ વેર કરવું નહિ; જુઓ કે આ રીતે ઘણી કીડીઓ મળીને મોઢા સાપને પછુ મારી નાખ્યો.

પાઠ ૨૫	મનસુખો=વિચાર	બળની=પુરી કરી
માબાપની ચાકરી	માતપિતા=માબાપ	મેર=મહેરબાની; દયા
સુત્રા=લગ્નગ્રા	તે વારે=તે વખતે	લીલાલહેર=મમ; બધી
સેવા=ચાકરી	ધન ધન=વાહ વાહ	વાતે સુખી
અમાપ=વણી	સારા=ચાકરી કરે એવા	સાર-જે છોકરા
કે'કહે ધન=પૈસા	સંતાપ=મનનું દુઃખ	માબાપ તરફ પોતાની
તીરથ=જાત્રા	જેવારે=જે વખતે; જ્યારે	ફરજ બળવે છે, તેને
પારખી=ગણી	આશીશ=ભલું થવું	રમત ગમત અને
કાવડ=વાંસને બે છેડે	એમ કહેવું તે	સુખજ મળે છે.
શીકાં બાંધી બનાવેલું તે	ફરજ=પોતે કરવાનું કામ	

સમજ્યુતી—માધવનાં માબાપ. ઘરડાં, લુહાં, આંધળાં અને બરીબ હતાં, તેઓની માધવ ઘણીજ ચાકરી કરતો હતો. [૧] માધવને એનાં માબાપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જો અમારી પાસે પૈસા અને આંખો હોત તો જાત્રા કરવા જાત. [૨] માબાપનું મન પારખી લઈને તેણે તેમને સુખી કરવાનું ધાર્યું. જો હું કાવડમાં બેસાડીને જાત્રા કરાવું તો એમનું દુઃખ મરે. [૩] એવો વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માબાપને બે બાજુએ બેઠાડયાં [૪] પછી બાંધે કાવડ લેઈથીને જાત્રા કરવા ગયો. માધવના આવા હેતથી બધાંને નવાઈ લાગી. [૫] એવા છોકરાને વાહ વાહ છે. [શાખાશ છે.] અને માબાપને પછુ ધન્ય છે; જો છોકરા સારા હોય તો કંઈ દુઃખ રહે નહિ [૬] બધી જાત્રા કરવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો. ત્યારે માબાપ ખુશી થયાં; અને

૧૨] ચોથાંસી તાલુકાનો “ભૂગોળ શિક્ષક” બે આના.

ધણીજ આશીર્વાદ દીધા. [૭] છેકરાઓ પોતાની ફરજ બજાવી (પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કયું) તેથી પરમેશ્વરે મહેરબાની કરી. જે માખાપને સુખ આપે, તેને બધી વાતે સુખ થાય. [૮]

પાંક ૨૬	પાછી=ખીજવાર; ફરીને	કંઠલુ=અધરું
ચતુરાઈ=હોશિયારી	મટાડી=દૂર કરી	જલદી=થોડીવારમાં
કુળે=ભોટવો	નાચતો=કુદતો	પાર મુકાય=પુરું થાય
આમતેમ=આજીવન	છુપાઈ=સંતાઈ	સાર-અકલ અને
ફાંફાં=ખોટી મહેનત	કાળે=માટે; સાર	ધીરજથી જેવું કામ
ઉપાય=પદ્ધતિ	કંકર=કાંકરા	થાય છે, તેવું ફાંફાં
મૂઝી આગ્યો=જડ્યો	ધીરજ=સચ્ચરી	મારવાથી થતું નથી.

સમજુતી—ભોટવામાંનું ઉડું; પાછી ઉપર લાવવા માટે કામડાએ કંકરા નાખ્યા, તેથી પાછી ઉપર આવ્યું. તે આજ પીધું. (૧) સચ્ચરી ને હઠાપણથી અધરું કામ હોય છે તે થોડી વારમાં પુરું થાય છે; માટે બહે તમે બધા કરી જુઓ. (૨)

પાંક ૨૭.	મલકાવી=હસવા જેવું કરી' ઉતો=ગરમ	
કાપણી=અનાજ ઘાસ	બેટા=દીકરા	માખણ=દહીંને વલો-
વગેરે કાપવાનું કામ	બાથામાં=બે હાથની	વવાથી જાશના ઉપર
આથમતા=આથમીજતા	વચમાં	જે ધોળો ને હક્કો
વઢાઈ=કપાઈ	બચ્ચી=ખોડી; ચુંબન	ચીકણો પદાર્થ તરો
દાદાજી=આપના આપ.	ભાથુ=ખાવાનું	આવે છે તે;
માના આંપ	તાળ=કામ કરવાની	વંતાક=વેગળુ
સાદ=અવાજ	શક્તિવાળા	દહાડીઆ=રોજથી

મજુરી કરનારા	દાણા છુટા પાડવા	અને છોડા છુટા પાડવા
ભાણુ=સુરજ	માટે લીધી ચોકખી	માટે તેના ઢગલા પર
ભાણુ ખૂંડે=સુરજ	કરેલી જગા	બળદને હારખંધ નોડી
આથમે	ભોર=ઢગલો	ફેરવવામાં આવે છે તે
દાતરડું=અનાજ ઘાસ	દાલગ્યે=ખાલી કીધો	પાઠ ૨૮.
વગેરે કાપવાનું લોહાનું	હાલરાને=બળદની હારને	ખેતરમાં કણસલાં,
વાંકું હથિયાર	પગર=કણસલાંમાંથી	ઘાસ વગેરે કાપવાનું
ચાસ=ખેતરમાં હળે	દાણા છુટા પાડવા માટે	કામ.
કરી પાડેલા આડા	તેના પર ઢોરોને ચલાવે	કાપણી=કાપવાનું કામ
ઉભા લીસોટા	છે તે	આમ=આ તરફ
ચચાર=ચાર ચાર	પટલાણી=પટેલની ઘેરી	ઉમંગે=હોંસથી
દહાડો આથમે=સાંજે	ઉપણી=ઝાટકી	બારમાસ=એક વરસ
સાર-ખેડુતનો ખો-	કુંવળ=ધઉંનું ઘાસ	માસ=મહીનો
રાક સાદો છે, પણ	કારભાર=કામકાજ	પીરસીને=મૂકીને
તેઓ મહેનતુ હોવાથી	હરખ=આનંદ; ખુશાલી	સંપ=એક બીજા સાથે
ધણા મજબુત હોય	હરખ માતો ન હતો=	સદાય=હંમેશ (મળીને
જે, માટે આપણે	ધણીજ ખુશી થતી હતી	ઉભરાયો=ધણો થયો
મહેનત કરવી.	હોંસીલી=ઉમંગી	મુંદર=સારો
પાઠ ૨૮.	પગર ફેરવતી હતી=	ફાલ=પાક
ખળાં=ખળીઓ	બળદને ફેરવી તેના	લખએ=ઠોડપરથી લઈ
પાથરા=કાપીને ભોંયપર	પગવડું હિંમી કચરા-	લખએ
નાખેલા છોડ	વતી હતી	ખંત ધરીને=કાળજી
ખળી=કણસલાંમાંથી	હાલડ=ઉંખીમાંથી ધઉં	રાખીને

૧૪] મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની પ્રતોત્તરમાળા ૪૧ આના.

કાં=શા માટે	અનાજ છુટું પાડવાની	પુળીઓ
કુંડાં=જીવાર, બાજરીના	જગા; મોટી ખળી	આસપાસ=આજીબાજી
કણસલાં	હંચે=મનમાં; હંચામાં	વાળુ=રાતનું જમવાનું
આમ=આવી રીતે	લણુણી=લણવાનું કામ	હામ=હિંમત
ખળો=કણસલાંમાંથી	કાળી=આચકા; નાની	

સમજીતી—હે બાળકો તમે બધા આમ આવો; આપણે
 ફોંસથી કાપણીનું કામ કરીએ જીઓ પેલી વાદળીઓ ચરસીને
 જાય છે, એ બાર મહીતાનું અનાજ આપે છે, ને હંમેશાં એક
 બીજની સાથેન રહે છે. હે બાળકો [૧] ખેતરમાં કેવો સારો ઘણો
 પાક થયો છે ! ચાલો આપણે કાળજ રાખીને કાપી લઈએ; શું
 કરવા કાલ કરીએ ? [વાર લગાડીએ ?] હે બાળકો [૨] હાથમાં
 દાતરડું વાંકું લઈને આ પ્રમાણે કણસલાં કાપો; અને તેનો
 ખળીમાં લઈને ઢગલો કરતાં મનમાં હિંમત રાખો. હે બાળકો
 (૩) અનાજ લણવાનું કામ પુરૂ થયું. હવે બધાએ
 ઘાસ કાપો. અને ચા. ઘાસ બાચકા લઈને આ બાજુએ
 મૂકો. હે બાળકો (૪) આપણે પૂજા બાંધીને ગાડામાં નાખી કામ
 પુરૂં કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું
 ભજન કરીએ. હે બાળકો (૫)

પાઠ ૩૦.	તૈયાર=કણસલાંથી ભરેલાં	ઉપણીએ=ખાટકીએ
ખળાં=કણસલાંમાંથી	અનાજ=દાણા	કુંડાં=કેતરાં; છોડા
અનાજ છુટું પાડવાની	છુટું=જીવું	કાથળા=શુભો
જગા; ખળીઓ	સરસ=સારા	સાથ=સાથે
આ વારે=આ વખત	પિલાય=કચડાય	હાથોહાથ=એક બીજની
દીસે=દેખાય	કણુ=અનાજના ઢાણા	મદદથી

ખેડુન=ખેતી કરનાર

| મહેનત=મજૂરી

| ફળ=ફાયદો

સમજુતી—હે હોકશાઓ! હમણા આમ આવો જુઓ ખળીઓ તૈયાર દેખાય છે; આઘો આપણે આજે હુંડામાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ. [૧] જેમ ખળદો ગોળ ફરતા હોય તેમ આપણે સૌ ફરીએ, એ હુંડાં સારી પેઠે કચડાય તો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે. [૨] આવી રીતે બધું અનાજ આપણે રાપણામાં ભરીએ અને બાટકીએ; જુઓ ફેતરાં ઊડી જાય છે, ને બધા દાણા નીચે વેશાય છે. [૩] આપણે અથે કાથળાઓ! હવે તેમાં આવી રીતે હાથોહાથ અનાજ ભરીએ. એ આપણે ખેડુતનું કામ કરીએ તો આપણને આજે મજૂરીનું ફળ મળે. [૪]

પાઠ ૩૧.

ચંદ્રમા=ચાંદો

મેદાન=ખુલ્લી સપાટ

જમીન

નીચે ઉતરી ગયો હતો=

દેખાતો બંધ થયો હતો

આથમે=દેખાતો બંધ

થાય

ખપોર=દહાડાના બાર

વાગતાનો વખત

રાત=સુરજ આથમ્યા

પછી તે પાછો ઊગે

ત્યાં સુધીનો વખત

અજવાળું=ઉંજાસ

ઝાંખો=તેજ વગરનો

અગઝગે=ચળકે

પાઠ ૩૨. ભાગ ૧.

ઓટલો=ઘરને લગતો

ચોતરો

ઠંકાઈ=દબાઈ; છુપાઈ

ફેરાં=છાંટા

જરૂર=ખપ; ઉપયોગ

પાલો=કુમળાં પાંદડાંનો

જથો

ખી=ખીયાં

પોચી=નરમ

હમણું=હાલ; આ વખતે

તળાવ=પાણી ભરાઈ

રહે તેવો મોટો ખાડો

નદી=મીઠા પાણીને વ-

હેતો મોટો તહેળો

પવન=વા; વાયરો

પાઠ ૩૨. ભાગ ૨.

થોબ્યા=અટક્યાં

ચોકખી=સાફ

મામડું=નાનું ગામ

છોડી=મૂકી

રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું

વહેવું તે

રેલામરેલા=ચારે તરફ

રેલા નીકળવા તે	ધેખરીઓ=ધેખરના	કારેલું=એક જાતનું
ખિચારા=ખાપડા	જેવો મીઠો	કડવું શાક
પગડાતા=અફળાતા	પરસાદ=ખાવાનું;	નેવલે=નેવાએ
તણાધ=ખેંચાઈ	જમવાનું,	

સમજીતી—કે વરસાદ તું આવ, જેથી કરીને જામને ધેખરના જેવું મીઠું ખાવાનું, ઉની ફાટલી અને કારેલાનું શાક મળે છે વરસાદ તું ઘણો આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી આવે, અને નદારી ડોકરીને દેઠકાં ખેંચી જાય.

પાઠ ૩૩.

રેતી=પથરનો ઝીણો

ભુકો

ભુકો=ઝીણી રજ

મટોડી=માટી

ડહોળું=માટીવાળું

નીતયું=મેલ વગરનું;

ચોકખું

ધારવાળાં=અણીવાળા

તાણી=ખેંચી; ધસડી

ખરે છે=છુટી પડે છે

તળીએ=નીચે

રસ્તો=માર્ગ; વાટ

ચૂસી=શોષી

પાઠ ૩૪.

ભદ્દી=મોટા ચુલો

સીંચ્યા=જોડ્યા

ઘંટવાડો=ઘંટ પાડવા

તથા પકવવાની જગા

કંભુ=સખત

પછાડવાર્ય=અફળાવાથી

ચીકણી=ચિકાશવાળી

(ચિકાશ ત્રણ જાતની

હોય છે (૧) હાથે ચેં-

ટે એવી (૨) ડાઘા

પડે એવી (૪) તાણતાં

તૂટે નહિ એવી)

કાણું=ખાકાં

કણક=કળવેલો કાઉનો

લોટ

ધાટ=આકાર

ધડો=ગાગરથી નાનું

વાસણ; દોરીઓ

ગાગર=ધડાથી મોટું

વાસણ

કાડી=અનાજ ભરી મૂ-

કવાની બરણી

કાડીઆં=દીવા કરવાના

માટીના ચલાણાં

ફરતી=ચોગરદમ; અધી

તરફ

પાઠ ૩૫.

ધાતુઓ=ખનીજ પદા-

ર્થો; (ધાતુમાં ચાર

ગુણો ખાસ છે. (૧)

ધાતુના કણો ચળકતા

હોય છે. (૨) ધાતુઓ	એરણુ=સોની, લુહાર	કીમતી ધાતુ
ભારે હોય છે. (૩)	વગેરે જે પર મૂકી	પિત્તળ=જસત અને તાં
જમીનપર પડતા ધાતુ	ટીપે છે તે	બાની મેળવણીની
નો અવાજ થાય છે.	હથોડો=ધાતુઓ ટીપ-	બનેલી પીળા રંગની
(૪) ગરમી વહી શકે છે.	વાનું લોહાનું ઓખર;	ધાતુ
લુહાર=લોહાનો ધાત	માટી હથોડી	તાંબું=લાલ રંગની ધાતુ
બનાવનાર	ટીપ્પો=ધડ્યો	કલાઈ=ધોળા રંગની ધાતુ
ધમણુ=દેવતા યુક્તવાનો	જતરડો=તાર ખેંચવાનું	(એ રૂપા કરતાં નરમ
સંચો	હથિયાર	હોય છે.)
સળીઓ=ગળાઓ	સોનું=પીળા રંગની	સીસું=ધોળા મેલા રંગની
ખૂબ=ધણો	કીમતી ધાતુ	ધાતુ
લાલચોળ=ધણોજ ગરમ	રૂપું=ધોળા રંગની	

સોનું, રૂપું, તાંબું, લોહું, સીસું, જસત, કલાઈ, અને પિત્તળ એ ધ.તુઓનું ઓળખાણ કરાવતું અને તેનો તફાવત સમજાવતો.

પાઠ ૩૬.

નાણું=ચલણી સિકકો	અધેલો=અડધો પૈસો	પાવલી=ચાર આનાની
સેઠ=શાહુકાર	દોઢપાઈ; દોઢપાઈની	કિંમતનો રૂપાનો કે
પૈસો=ત્રણ પાઈની કિં-	કિંમતનો તાંબાનો	નીકલનો સિકકો
મતનો તાંબાનો સિકકો;	સિકકો	ખેઆની=ખે આનાની
સવાકા; દોઢીં,	રૂપીઓ=સોળ આનાની	કિંમતનો રૂપાનો કે
હથુ=ખે સવાકાની કિં-	કિંમતનો રૂપાનો સિકકો	નીકલનો સિકકો.
મતનો તાંબાનો સિકકો;	અડધો=આઠ આનાની	મહોર=પંદર રૂપીઆની
ખે સવાકા; અઢીકા.	કિંમતનો રૂપાનો કે	કિંમતનો સોનાનો
	નીકલનો સિકકો.	સિકકો; ગેણી

આની=ચાર સવાકાની	૧૫ રૂપીઆ=એક ગેણી;	૧૬ આની=૧ રૂપીઆ
કિંમતનો નીકલનો	મહોર	૩૨ ઢ્યુ=૧ રૂપીઆ
સિકકો	૨ અડધા=૧ રૂપીઆ	૬૪ સવાકા=૧ રૂપીઆ
વટાવ્યા=છુટા પૈસા	૪ પાવલી=૧ રૂપીઆ	૧૨૮ દોઢપાઇ=૧ રૂપીઆ
લીધા	૮ બેઆની=૧ રૂપીઆ	૧૯૨ પાઇ=૧ રૂપીઆ

સચના—નાણાંની ધાત ધોરણ પહેલાના “મુખ્યચિહ્નિત સિક્કા” માં જુઓ.

ટીપ—પૈસાને કાઢિયાવાડમાં કાવડીઉં; ગુજરાતમાં જંધં; સુરતમાં સવાકો; અને મુંબઈમાં દોઢીઉં કહે છે.

પાઠ ૩૭.	નાકું=કાણું	વાડી=ફૂલફળવાળીજાઓ;
કુહાડી=લાકડા ફાડવાનું	અણી=તીણો ભાગ	નાનો ખાગ
લોઢાનું ઓળર	ચળકાટ=ઝળકાટ	માળી=ફૂલ વેચનાર;
સોય=લુગડાં શીવવાનું	મોટાઇ=વડાઇ	છોડ ઉછેરનાર
લોઢાનું ઓળર	કાદાળી=જમીન ખોદવાનું	ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા
લક્કડફોડા=લાકડા ફાડનાર	લોઢાનું ઓળર	છોડ અથવા ઝાડ
તકરાર=રકઝક; વઢવાડ	વઢી=લઢી	ક્યારા=આસપાસ પાળ
ધાર=અણીદાર ફોર	ગીકરી=છોકરી	ફરેલી હોય એવી જમા
ચીફું=ફાફું	પેદા થયા=નીકળ્યા	ચોરસ=ચાર ખુણાવાળો
મુદર=કુહાડીના માથા	સાર=આ દુનિયામાં	આકાર
પરનો ભાગ; કુહાડીનો ઉપલો ભાગ	બધી વસ્તુઓ ઉપયોગી છે; માટે કાઢએ બડાઇ	મલગોટા=એક જાતનું લાલ પીળા રંગનું ફૂલ
તોલે=મરાબર	મારવી નહિ	ફળે છે=ફળ આપે છે.
	પાઠ ૩૮.	દાડમ=દાડમડીનું ફળ

જમરૂપી=જમરૂખનું	પાડતો	ભાગ જે પર નળીઅ
ઝાડ	નીક=પાણી જવાનો રસ્તો	હોય તે
પક્ષી=પાંખવાળા જનનવર	લીલાંઠમ=ધણાંજ લીલા	વીટળાઈ=લપેટાઈ
ડાળી=થડમાંથી નીકળેલો	પાઠ ૩૯.	આરીઆના=કુમળા
ફાટો	છોડવા=નાનાં છોડ	અભડાના
લાંબી ગોળ=લંબગોળ	ઉખેડી=મૂળમાંથી ખેંચી	દોરડી=દોરી
મધપુડો=મધમાખીને	મુળીઉ=મૂળ	અતરે=છેટે
રહેવાનું ઘર	દાંડી=ડાળી	ગઠાં=ગાંઠ
મધમાખી=મધ ખનાવ-	કળી=ખીલ્યા વગરનું ફૂલ	પાઠ ૪૨.
નારી માખી	જીવતા=જીવવાળા	કેરી=આંખાનું ફળ
મધ=મધમાખીએ ફૂલ-	પથરાઈ=ફેલાઈ	આંમો=કેરીનું ઝાડ
માંથી ચૂસેલો રસ	વેજા=ભોંયપર પથરાતા	મોર=આંખા આમલીનાં
	છોડ	ઝીણું ફૂલ
કોસ=કુવામાંથી પાણી	પાઠ ૪૦	ભાર=વજન
કાઢવાનો ચામડાનો	આંખો=કેરીનું ઝાડ	નીચી નમતી=લચી જતી
કોથળો	ફૂટેજા=નીકળેલા	ગોટલો=આંખાનું ખી
આખો રામ=કોસ ઉપર	ટટાર=સીધાં	ગોટલી=આંખાનાં ખીનું
આખો	જાલ=ઝાડની ચામડી	ઢાંકણ
	મેજ=ટેબલ	ઘોળજે=ઢાખી ઢાખીને
ચાળું=કુવાના મથાળા	પાઠ ૪૧.	પોચી કરજે
પર પાણી જલવાને	ગલકી=ગલકાનો વેલો	ભગાને=પરમેશ્વરે
ઢાળ પડતું બાંધેલું તે	વળખી=ખામી	જતન=સંભાળ
લલકારતો=લહેકારી ખમો	છાપરૂં=ધરના ઉપરનો	ઢીચો=પોચો

ડીકું=ડીચું

પાઠ ૪૩.

ધીમે=હળવે

હીડિ=ચાલે

ભસતો=ભાં ભાં કરતો

સામી થાય છે=સડવાને

તૈયાર થાય છે

અમળાઇને=વળખાઇને

થરડાઇને

જડખાં=ડાચાં

વાગાળવું=ખાધેલું પાછું

મોંમાં લાવી ચાવવું

નિરાતિ=સુખે; નચિતે

ઉપાડે=કિચકે

ખરી=ગાય, ભેંસ વગે-

રેના પગના તળીઆનું

હાડકું

ફાટ=ચીરો

ખાડા=ખામે ચીઆ

જોરાવર=જખરી

વગડાઉ=જંગલી; જંગ

લમાં રહેનારા

પુરી પડે=હંદાવે; બર

આવે

પાઠ ૪૪.

લાગ=દાવ; વખત

ટોળામાંથી=જથાથી

છટકી=નાસી

કુગરા=નાના ટેકરા

ચારો=લીલું ધાસ

માંડી=ગોઠવી; મૂઢી

ઠરના=થોભાતા

કુદકો=છલગ; ફાળ;

ઠેકડો

ચ-તુંપાટ=અરાબર ચ-તું

ભરવાડા=ધેટાં, બકરા

ચરાવનાર

ફેર=ફેરક; તફાવત

મજબુત=જોરાવર

આછા=થોડા

ઝિન=ધેટાના વાળ

પાઠ ૪૫.

મીકું=નિઠારાવાળું

ચુલુ=ફાયદો

ઠંકું=ટાકું

હિતું=ગરમ

બગડી જાય=ફાડી જાય

ચોકખું=મેલ વગરનું;

માંજેલું

આંચળ=થાન

મેલ=કચરો

દાણો=અડદ, ગુવાર વગેરે

જળુસો=વસ્તુઓ; ચીજો

જાશ=દહીંમાં પાણી

નાખી વલોવવાથી

બને છે તે

તાવીને=ગરમ કરીને

શીખડ=દહીંમાં ખાંડ

નાખી છલુવાથી બને

છે તે

લોચો=લથકો

માવો=દૂધને ખાળી

ખાળીને લોચા જેવું

કરેલું તે

પેંડા=માવામાં ખુરું

નાખી ગોળી બના-

વેલી તે

તર=મલાઈ

દૂધપાક=દૂધને ઉકાળી

ખાંડ ચોખ્ખા નાખી

અનાવેલો પાક	માંસ=ગોસ	કા, કા=કામડાનું બોલવું
આસુદી=માવો થતાં	અણીવાળા=તીણા	જીવજંતુ=નાના જીવડાં
પહેલાં બુરં નાખી	દાદ=બેવડા દાંત	કોહેલું=કોહી ગએલું;
અનાવેલો પદાર્થ	કરકરા=મરજટ;	અગડી ગએલું
પાઠ ૪૬.	ફૂટતો=બહાર નીકળતો	સડેલું=સળી ગએલું;
પ્રાણી=જેને જીવ છે અને	ધણી=માલીક	જીવડાં પડેલું
જે અહીંથી તહીં	જે=જય; ફતેહ	લાલ=રાતી
હરી ફરી શકે છે તે	પાઠ ૪૭.	છેડેથી=નાકેથી
છેલ્લી=છેવટની	ચાંચ=પક્ષીનું મો	ભાબું=પસંદ પડેલું
ડાઘીઓ=કુતરાનું નામ છે	સમડી=એક જાતનું પક્ષી	કુદતો=કુદકા મારતો
સભા=મંડળી; ટોળી	કબુતર=એક જાતનું પક્ષી	ચોક=ધરની વચમાંની
ઉપરી=મોટો; વડો	કીડા=પેટે ચાલનાર	છોબંધ ખુલ્લી જગા
દરાબો=નક્કી કર્યો	જીવડાં	પાઠ ૪૮.
દીપુ=કુતરાનું નામ છે	જીવડાં=જંતુ; નાના જીવ	રકાખી=તાસક
ચાસાક=હોશિયાર; ચંચળ	માળા=પક્ષીનાં ધર	હલાબું=એક રસ કયું
કારકુન=જાખવાનું કામ	ખતક=સફેદ રંગનું પાણી	વાહ=શાળાશ
કરનાર	તથા જમીન પર	નારંગી રંગ=નારંગીના
ગુપચુપ=મુંગા	રહેનાર પક્ષી	જેવો રંગ
અતે=આખરે	જળકુકડી=પાણીમાં રહે-	સરખે ભાગે=ગરામર
ગંધ=વાસ	નાર કુકડી	પાઠ ૪૯.
શિઆળ=ફાડી આનાઈ	પાંજર=પીજર	પારણ=સાકડાના ચોક-
કુતરા જેવું જનાવર	ભૂખ્યો=આધા વિનાનો	દાનું ઘોડીઉં
રીઝે=ખૂશ થાય	તરખુચ=એક જાતનું ફળ	ઝોળી=ચાર છેડા બાંધી
	કકડો=ટુકડો	

લઇ વચમાંથી ઝુલ્લો	ગોદડી=નાનું ગોદડું	ઝુલાવું=હીંચકા નાખું
રાખેલો લુગડાનો કકડો	હીર=રેશમ	પધારવું=ખેસાડું
પાસું=પાણુ	ઝુલાવવા=હલાવવા	ચીતરેલ=ચીતરેલી
પાંગરા=ઝોળીને બેરચ-	હાલરડું=માળકને ઉંઘાડ	પઢાવું=શીખવું; લણાવું
વાની લાકડીઓ	વાનું ગીત; હાલો	મોરલો=મોર
દોચણું=ઝોળી બાંધવાની	ધુમણુ=પારણા કે	મઢાવું=જડાવું
દોરી	ઘોડીઆમાં સુવાડીને	મખમલ=એક જાતનું
આપટી=ખંખેરી	ગાતાં ગાતાં દોરી	સુવાળું કપડું
મોલ=ઘોડીઆની વચ-	ખેંચી હીંચકા નાખવા	તળાઇ=ગાદલું; ગદેલો
માંનો આડો ચાંલેલો	તે	તાણું=નવી
બેરચ=વળગાડ	ગીતે ધુમણુ ધાલું=હા-	ચિનાઇ=ચીન દેશમાં
લમરી=લાકડાની ડુંદડી;	લરડાં ગાઇ હીંચકા	બનેલી
ચકરડી	નાખું	સેજે=પથારીએ
પાયા=પગ	રંગીત=રંગીલો	ખિજાવું=પાયરું
પોચી=સુવાળી; નરમ;	પોટો=સૂઓ	હીંચોળું=હીંચકા નાખું
ખુંચે નહિ એવી	હેતે=વહાલથી	ધેરાં ધેરાં=મધુરાં મધુરાં
		લાડકડા=લાડકા; બહાલા

સમજુતી—હાલરડું વઢાણું લાગે છે. હો મારા બાધને (છાક-
શાને) હાલરડું વઢાણું લાગે છે; તેથી હું ગીત ગાતાં ગાતાં દોરી
ખેંચીને હીંચકા નાખું. હે રસીકા તમે રમેલા પારણામાં સહ જાઓ,
તો હું તમને ધણા હેતથી હીંચકા નાખું. બાધમે પારણે લમરીઓ
જડાવું અને પુનળીઓ ખેસાડું, બાધને હાલરડું વઢાણું લાગે છે. (૧)
પારણે ચીતરેલી ચાંચની ચકલી, અને બાણુતો હોય એવી રીતે પોપડ

પાડું; બાઈ તારે સારી રીતે રમવા માટે મોરને સોનાથી જઠાવું
 ધને કાલરડું વઢાણું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને
 રાફની નધી તળાઈએ પથરાવું અને તેના ઉપર ચંપાના ફૂલની
 ફલવાળી ચિનાઈ આઢર પાથડું, બાઈને કાલરડું વઢાણું લાગે
 (૩) મારા વઢાણા બાઈ, હું પારણે રેશમની ફોરી ખાંધી તને
 ચકો નાખું, અને તને ઊંધ આવે એવા મીઠાં ગીત આઉં; હે
 ઠકડા બાઈ તમે ઉઘીને બિડસો ત્યારે તમારા મજવામાં ખાવાનું
 લીશ. (મતલબ કે ઉઘીને બિડયા પછી તને ખાવાનું આપીશ)
 ધને કાલરડું વઢાણું લાગે છે. (૪)

ફૂલ માટે સૂચના.

૧. છોકરાઓને ઉચાઈના પ્રમાણમાં, સીધી હારમાં, એકેક
 હાથને છેડે, બે પગ વચ્ચે ૪૫ અંશને ખુલ્લો રહે એવી
 રીતે ઉભા રાખવા, પછી નંબર આપવા.
૨. નંબર બોલતી વખત દરેક છોકરો પોતાની નીચેના છોકરા
 તરફ મોં કરી નંબર બોલે.
૩. શિક્ષકની સામે ઉભેલી હારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા
 હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર
 બોલવાની શરૂઆત કરવી.
૪. આગળ કે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ હાથે પગ ઉપાડવો.
૫. એક હારની બે હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે
 ૧. છોકરાઓને એક, બે એક, બે; બે પ્રમાણે નંબર આપવા.
 ૨. બેટી નંબરે એક હાથે આગળ.

૩. બેડી નંબર એક ડમણું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.
૬. એક હારની ત્રણ હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે.
 - ૧-છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ; એક, બે, ત્રણ એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 - ૨-એક નંબરવાળા એક ડમણું આમળ.
 - ૩-ત્રણ નંબરવાળા એક ડમણું પાછળ.
 - ૪-એક નંબરવાળા એક ડમણું ડાબી તરફ.
 - ૫-ત્રણ નંબરવાળા એક ડમણું જમણી તરફ
૭. ડમ્બેસ્ત, કડાં, બારમ્બેસ્ત વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ
 ૧. દરેક હારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્બેસ્તો મુકવા પછી છેલ્લા નંબર બે ડમ્બેસ્ત બે હાથમાં લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બપ્પે ડમ્બેસ્ત થશે.
 ૨. ડમ્બેસ્ત લોંચ પર સામા સીધી હારમાં ઉભા મુકાવવા. ડમ્બેસ્ત વચ્ચે એક વેંતળું અંતર રખાવવું.
 - ૩ ડમ્બેસ્ત મુઠીમાં જોડી દાબીને પકડાવવા.
 ૪. રમતો અગિયાર સુધી કરાવી બારે ડમ્બેસ્ત પહેલાં મુકેલાં હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેવડાવવા.
 ૫. એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫ ૭, ૯, ૧૧ની કૃતિ કરાવવી.
 ૬. બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮. ૧૦ની કૃતિ કરાવવી.
 ૭. રમતો પહેલ વહેલી સિફતે જાતે કરી બતાવવી.
 ૮. સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની જોડે જોડીને કરવા કહેવું.
 ૯. એક રમત બરાબર સફાઈથી ને સાથે કરતાં આપડયા

સિવાય બીજી રમત થીખવવી નહિ

૧૦ દરેક રમત કરાવતાં મહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા હુકમ આપવા.

૧૧ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે ઊકરાઓએ ઉચ્છેદન સેવાને તૈયાર થઈ રહેવું.

૧૨ “ચાલો” ના હુકમની સાથે ઉચ્છેદન લઈ, હાથ સીધા લટકતા રાખી ઉભા રહેવું.

ઉચ્છેદનની રીત.

હેતુ છાતી તથા હાથના રનાયુ ખીસવવાનો.

રમત ૧ લી-(૧) બેઉ હાથ ઉંચા (૨) બેઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ જી-(૧) જમણો હાથ ઉંચો, ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવા (૨) અકથી ઉઠવું.

રમત ૩ જી-(૧) બેઉ હાથ ઉંચા. (૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)

રમત ૪ થી-(૧) બેઉ હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) (૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)

રમત ૫ ખી-(૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) (૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૬ ફી-૧ બેઉ હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) (૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૭ ખી-(બે પગ વચ્ચે એક ફુદ્દણ અંતર રખાવવું) (૧) બેઉ

હાથ જમણી તરફ તીરકસ હાંબાવવા (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે) આ વખતે ડાબા પગની એડી ઉંચી કરવી (૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૮ મી-(૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ હાંબાવવો અને ડાબા હાથની મુઠ્ઠી છાતી આગળ (જમણો હાથ ને ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે પ્રમાણે) (૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯ મી-(૫૪ પહેલાં હાથે તેમ [૧] જમણો હાથ સામે ડમ્બેલ્સ ઉભો રાખવો. ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો. [૨] એકથી ઉલટું.

રમત ૧૦ મી-(૧) બેઉ હાથ સામા [ડમ્બેલ્સ ઉભા રાખવા] (૨) બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા, [મુઠ્ઠીઓ છાતીના પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે રાખવી]

પાઠવાર અધરા શબ્દો તથા જોડાક્ષર.

દિવાળી	લીંપેગુપે	ફેટ	રવિવાર	રહો
અક્ષર	સાથીઆ	ત્રીજો	ગુરુવાર	પાટીઉં
ઊઠ્યાં	હુગડાં	શુક્રવાર	મુસલમાન	ફૂલઝાડ
નિશાળ	દારખાનું	છલ્સો	શનિવાર	ધંટ
સઘળાં	ફટાકડા	વિષે	અઠવાડીઉં	બેઠક

સીસી	અંગરખી	આખ્યા	બોલાવ્યો	ધીર
ચિત્રો	લેંધી	અડાડ્યો	ઉતર્યા	જીત્યો
રાંગેલાં	મુરવાલ	દમમું	ગાદી	સઠવાળી
લખોરાનું	ફળીઆના	બેસશે	પીરમ્યા	કાંચળી
કપાટ	ધાધરી	કંસાર	બબબે	પરીક્ષા
કુતરો	ઝોઠણી	કઠી	આશોપાલવ	દેડકાં
દાડમ	ચોકખાઈ	વહુ	શંભુભાઈ	દહાડો
માટીનાં	ચોકખા	ભત્રીજો	વિના	ધડાધડ
અહીં	ધૂળમાં	કહેવાઉં	પાંચા	પ્રાણીઓ
નિશાળીઆ	ઢીલ	મસિઆઈ	વધારેલાં	દુઃખ
શિખામણ	ગદી	દૂધભાઈ	લીંબુ	તુકસાન
ઈંધર	નહિ	સામુ	નારંગી	પ્રાણી
જ્ઞાન	ફાલ્લા	સર્વે	લાડુ	ખીન્યાં
નિત્ય	ધોવડાવ્યા	દુખડાં	શેરડી	માધુ
દાતણ	ગંદવાડ	ભૂલી	બેસીશું	ખુંદાય
નાદ્યા	કવિતા	ખુશ	શેતરંજી	જૂંદે
કહું	દીલમાં	ઉંઘાડવાને	પાથરણું	દુઃખ
જીકું	વરસગાંઠ	ઓસડ	પાંદડાં	ઢોર
શિક્ષા	ભાવ્યો	ત્યાં	વાડકો	કહું
ટાપી	કર્યા	બોલ્યો	ચરણી	ઉપરાંત
ધોતલી	ક્યારે	પ્રમાણ	તેયાર	નકકી

છુદો	ખેડુત	ચંદ્ર	ખિલાડી	માર્ગ
છૂટયો	છેતર્યા	વીસર	ઉંદરીઉં	ઉંડું
મૂંડયું	નુકસાન	પ્રભુ	હંમેશાં	સૂઝી
તૈયાર	જુઠાણું	અગણિત	કાંઠા	મટાડી
સસજ્યો	જુઠો	ઉગસને	પુંદાડા	જીપાર્ધન
હોશિયાર	શિઆળ	અગ્ન	ઉડાડી	કૂજનું
છૂટશે	દડકાં	દૂધ	ઉંદર	ધીરજ
મૂકું છું	જીકિત	દહીં	છૂદી	સા
શાઆશ	સાંભળતાં	કૂલ	ઠંકાણું	પટેલ
ચપ્પુ	ખાંડયું	સ્વપ્નું	ચટકા	દહાડો
ગમ્યો	અહીંથી	શિકાર	લીધો	આથમતા
આણ્યો	રસ્તામાં	ખચું	લુલાં	વડાઈ
પૂછયું	દુઃખ	દાડાવી	આંધળાં	વડાશે
દશાઈ	અજ	માંડયું	તીર્થ	સાદ
સલ્લુ	ભૂખ્યો	દીધું	મનસુખો	ખચીઓ
વખાણ્યો	ભિખારી	પુરુષને	પિતા	ચચાર
ઊઠ્યો	પૂછયું	પરમેશ્વર	હેતથી	ગાડું
મરકરી	પેસા	ઉંદરડી	સંતાપ	ભર્યાં
પસ્તાય	આખ્યા	ભંડારીઉં	આશિષ	પહોંચ્યાં
ખચ્યાં	ધંધેરનું	રોટલી	પ્રભુએ	ઉતર્યા
ખૂમો	વિધા	લાડ	ચતુરાઈ	ઠાકવ્યો

પટલાણી	કોથળાઓ	ખિચારાં	પિત્તળ	ફાટ ફાટ
ઢગલા	ચંદ્રમા	પછડાતા	હથોડા	ચળકાર
ખુશ	ત્યાંસુધી	ઘેખરીઓ	ટીપ્પો	કોદાળી
ઢોંસીલી	અજવાળું	દેડકે	જતરડામાં	સાંભળતી
ઉમંગ	પાતળો	દેડું	ટિપાય	વઢી
વાદળીઓ	અંધારી	પત્થર	ઓળખાવ્યા	દુઃખ
બાંકું	ઝગઝગે	પ્યાલું	ઓછાવત્તા	ક્યારા
દાતરડું	ત્રીજો	નીતરું	ધાતુઓ	ત્રિકોણ
કુંડાં	ખેસાડ્યાં	રસ્તા	સીસું	ગલગોરા
ઢગલો	લાડ્યાં	મટોડી	જસત	દાડમ
હૈયે	ઢંકાડ	ઝહોળું	નાજું	કાણાંવાળું
લણણી	મોઢાં	ચૂસે	કાઢ્યાં	લટકતું
સર્વે	ભોંયમાં	લટ્ટી	ઢગલી	મધપુડા
વાળુ	હમણાં	સીંચ્યા	પૈસા	લીલાંછમ
હંધર	તળાવ	ચાપુ	ઢણુ	વચ્ચે
તંયાર	થોડ્યાં	નાખું	રૂપીઓ	મુળીઉં
છુટું	રહ્યાં	ઢહોડા	કોથળીમાં	ઢાંડીઓ
પિલાય	ચોકખી	ઘંટવાંડા	વરાવ્યા	ડાળીઓ
ટાપલામાં	રેલમરેલા	ખાદાં	પંદર	પાંદડાં
ઉપણીઓ	ખોદણું	લટ્ટીમાં	કુહાડી	સમજાશે
કુંસાં	કાદબ	મૂકયો	લકડડોડા	ઉખડી

કેંડાં	ગોટલો	મજબુત	ફૂટતો	શીખવ્યું
મૂળમાંથી	જતન	ઠંડું	ધણી	ધ્યાનાં
ફેલાં	ચૂસી	દાદા	પંખી	લોટામાં
ટાર	લેંસ	વાસણ	ડીલે	હલાવ્યું
ખુરસી	હીંડે	ચોકળું	પુછડીઓ	હળદર
મીલુંછમ	શીંગડાં	જણસો	ઘંડામાંથી	જાંબુડા
ઠૂરીઆ	ભાથું	દહીં	ખચ્યાં	ગોદડીઓ
પઢયા	તૂટી	ગિખંડ	જોડાએલાં	હાલરડું
ચથરાઈ	નિરાંતે	દૂધપાક	જળકુકડી	રસીલા
મીટળાઈ	જડખું	ખાસુદી	પોપટ	પઢાવું
કેખેલ્યો	વગડાઉ	ચરમા	પાંજરું	મશરૂની
મનાવ્યો	પત્થર	ત્રાણી	કુચ્યા	ચિનાઈ
કુંકાં	છટકી	છેલ્લી	કર્યો	કૂલડાં
દારડી	કૂદવું	પસંદ	જીવજંતુ	ખિજાવું
દારડા	ગખડયું	દાઢ	સળેલું	હિંચોળું
ઝંધમાં	ચન્તુંપાટ	જડમાં	આણ્યાં	ઝંધીને
કચું	મોઢું	ઝંધનાં	પડીકાં	વાલીશ

પહેલી આપડીનો “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” અઢી આના.

પહેલા ધોરણનો “ મુખ્યગણિત શિક્ષક ” ૧૧૧૧ આના.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત

બાળ વર્ગની નોટ બે આના

પહેલીના અર્થ અઢી આના જેમાં :—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, પાઠનો સાર, અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, ડમ્બેલ્સની ડિલ વગેરે.

બીજીના અર્થ ચાર આના જેમાં :—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, ભૂગોળ, પાઠવાર અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, ડમ્બેલ્સની ડિલ વગેરે.

ત્રીજીના અર્થ પાંચ આના જેમાં :—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, ભૂગોળના સવાલ, પાઠવાર અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, કડાંની ડિલ વગેરે.

ચોથીના અર્થ સાડાસાત આના જેમાં :—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, તમામ પાઠના સવાલ તથા સાર, અધરા શબ્દો, જોડાક્ષર, મુખ્ય ઇલાકાતની ભૂતળ, ડિલ વગેરે.

પાંચમીના અર્થ આઠ આના જેમાં :—અર્થ, કવિતાની સમજુતી, વ્યુત્પત્તિ, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર, અપૂર્ણાંકના નિયમો, સિટિશ હિંદના રાજકીય ભાગ વગેરે.

છઠ્ઠીના અર્થ નવ આના જેમાં :—શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે અને ૩૬ ખંને રીતે, કવિતાનો અન્વય, કવિતાની સમજુતી, પાઠના સવાલ, પાઠનો સાર વગેરે.

સાતમીના અર્થ દસ આના જેમાં :—શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે અને ૩૬ ખંને રીતે, કવિતાનું વિવરણ-સ્ફૂરીકરણ, પાઠના સવાલ, કવિતામાં આવેલા લોકોની ઓળખાણ વગેરે.

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧લાના અર્થ ૪ આના

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૨જાના અર્થ ૫ આના

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૩જાના અર્થ ૬ આના

ત્રિવેદિ વાચનમાળા સાતે પુસ્તકોના અર્થો તૈયાર છે.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત પુસ્તકો.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” માં શું શું છે??

૧] પાઠ્યકર અથવા શબ્દો. ૨] જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો. ૩] કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.

૪] જોડાક્ષર. ૫] મળતા જોડાક્ષર. ૬] પરીક્ષાના

ડિક્ટેશનમાં આવનાર શબ્દો.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક”

આળયોથીના	૦-૨-૦	ત્રીજનો	૦-૩-૦
પહેલીના	૦-૨-૬	ચોથીના	૦-૪-૦
બીજનો	૦-૩-૦	પાંચમીના	૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧ લા નો ૦-૩-૦

ત્રિવેદિ વાચનમાળા પુસ્તક ૧ લા નો ૦-૩-૦

“મુખ્યગણિત શિક્ષક”

આળવર્ગના	૦-૧-૬	ત્રીજ ધોરણના	૦-૨-૬
પહેલા ધોરણના	૦-૧-૯	ચોથા ધોરણના	૦-૪-૦
બીજા ધોરણના	૦-૨-૦	પાંચમા ધોરણના	૦-૪-૦

“પ્રશ્નોત્તરમાળા”

ગુજરાતની સા. ભૂગોળની ૦-૩-૦ | મુંબઈઈ. ભૂગોળની ૦-૬-૬

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની ૦-૪-૦

મુંબઈ કૃત નવી પહેલીના અર્થ બે આના

બીજા ધોરણ માટે “અંગગણિતનાં મનોચત્ર” પાંચ આના

સુરત શહેરનો “ભૂગોળ શિક્ષક” ૦-૩-૦

સુરત જિલ્લાનો ૦-૩-૦

છગનલાલ મોતીરામ શાહ,

“મુખ્યગણિત શિક્ષક” વગેરેના કર્તા.

શાહપોર-મુસ્તં.

હ એન્ડ કો. કૃત.

નાના અર્થા.

પુસ્તક પમાના ૦-૮-૦

પુસ્તક ફાના ૦-૬-૦

પુસ્તક ભમાના ૦-૧૦-૦

બુકોના અર્થા.

ફીના અર્થ ૦-૬-૦

તમાના ,, ૦-૧૦-૦

પા ૧લીના ,, ૦-૪-૦

પા ૨જીના ,, ૦-૫-૦

પા ૩જીના ,, ૦-૭-૦

શિક્ષક "

જીનો ૦-૩-૦

ધીનો ૦-૪-૦

ચમીનો ૦-૪ ૦

શિક્ષક" તૈયાર છે

પાત્રમાળા ૩ આના

૪૧ આના

ક ત્રણ આના.

મ શાહ

૧. શાહપોર-સુરત

